

Kuuden suurimman kaupungin palvelujen ja kustannusten vertailu 2020

VD/10785/00.04.02/2021

TA

Kuusikko-työssä vertaillaan kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu) aikuissosiaalityötä ja toimeentulotukea, lastensuojelua, päihde- ja mielenterveyspalveluja, työllistämispalveluja, vammaisten palveluja, vanhusten palveluja sekä varhaiskasvatusta. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastolliset raportit asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista. Vertailuraportit on julkaistu omassa julkaisusarjassaan vuodesta 1999.

Kuusikko-työn keskiössä on työryhmissä tehtävä määrittelytyö, jonka ansiosta kerättävät tiedot saatetaan mahdollisimman vertailukelpoiseen muotoon. Raportteihin sisältyy tilastotietojen lisäksi erillisiä selvityksiä esimerkiksi eri palvelujen organisoinnista tai kuntien suunnitelmista tietyn palvelurakenteen muutoksen toteuttamiseksi. Vertailukelpoisen tiedon tuottamisen ohella oleellista yhteistyössä on työryhmissä käytävän keskustelun tarjoama mahdollisuus muiden kuntien kokemuksista ja käytännöistä oppimiseen ja palvelujen vertaiskehittämiseen.

Vantaalla siirryttiin kesken vuotta 2019 uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään, päihdepalvelut ml. asumispalvelut ja vammaispalvelut siirtyivät Apottiin vasta helmikuussa 2020. Potilastietojärjestelmän vaihtuminen on vaikeuttanut oleellisesti tietojen saantia ja heikentänyt tietojen vertailukelpoisuutta aiempiin vuosiin verrattuna. Haastetta on ollut erityisesti saada palvelujen asiakasmäärä siten, että asiakas tulee tietopoimintaan vain kertaalleen.

Ohessa keskeiset tulokset vuoden 2020 sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja kustannuksia koskevista vertailuraporteista Vantaan näkökulmasta. Kuusikkoraportit sekä Power BI-pohjainen koosteraportti löytyvät Kuusikon verkkosivuilta www.kuusikkokunnat.fi.

Aikuissosiaalityö

Perinteisen tiedonkeruun lisäksi aikuissosiaalityön Kuusikossa toteutettiin tammi-helmikuussa 2021 kuutoskaupunkien yhteinen kysely aikuissosiaalityön asiakaskunnasta. Tiedot koottiin Kuusikko -raporttiin. Muihin kuutoskaupunkeihin verrattuna Vantaan aikuissosiaalityössä korostuu alle 25-vuotiaiden asiakkaiden osuus (31,9 %). Merkittävä osa (32,2 %) Vantaan aikuissosiaalityön asiakkaista on vieraskielisiä, miehiä ja naisia suunnilleen saman verran. Vain noin 21 % aikuissosiaalityön asiakkaiden talouksista on lapsia. Helsingissä vastaava lukema on 24 % ja Espoossa 33 %. Merkittävä osa vantaalaisista aikuissosiaalityön asiakkaista on pitkäaikaistyöttömiä (74 % yli vuoden työttömyys). Kuusikon aineiston mukaan 60 % kärsii psyykkisistä sairauksista, 35 % päihdeongelmista ja 32 % somaattisista sairauksista. Nämä aiheuttavat erityisiä tarpeita palvelun tuottamisessa.

Vantaalla tehdään sosiaalisen kuntoutuksen päätöksiä huomattavasti enemmän (1269/vuosi) kuin muissa Kuusikko -kaupungeissa. Tampereella vastaava määrä on 902 ja Espoossa 260. Asunnottomuuden vähentämisen suhteen Vantaalla on saatu hyviä tuloksia. Vuoteen 2019 verrattuna asunnottomia oli vuonna 2020 jopa 16,5 prosenttia vähemmän. Asunnottomien määrä 1000 asukasta kohden on Vantaalla pääkaupunkiseudun pienin (1,0). Osuutensa asunnottomuuden vähentämisessä on pitkäjänteisen työn lisäksi käynnissä olevalla asunnottomuuden ehkäisyhankkeella. Toisaalta tilapäismajoituksessa majoittuneiden määrä on noussut viime vuonna, vuonna 2020 kasvua oli

edelliseen vuoteen verrattuna 28, 1 prosenttia. Asuminen on suurimpia perusteita Kelan lähettämistä sosiaalityön tarpeen ilmoituksista Vantaalle.

Koronpandemia löi leimansa vuoden 2020 toimintoihin ja palvelujen tarpeisiin. Arjen toimintakyky on monella asiakkaalla heikentynyt entisestään ja kynnys kotoa lähtemiseen on noussut. Aikuisssosiaalityö on pandemian aikana näyttäytynyt niin sanotusti viimeisenä luukkuna heille, joilta on viety mahdollisuus päästä muihin palveluihin. On selkeä tarve palveluiden viemiseksi lähelle eli matalan kynnyksen paikkojen järjestämiselle sekä liikkuvan työn kehittämiseksi asiakkaiden tavoittamiseksi ja tuen tarjoamiseksi.

Lastensuojelu

Lastensuojelun osalta tietojen saaminen vuoden 2020 Kuusikko-raporttiin on ollut haastavaa uuden ja vanhan asiakastietojärjestelmän erilaisten rakenteiden vuoksi.

Vantaalla tehtiin vuonna 2020 yhteensä 10 580 lastensuojeluilmoitusta. Vuoteen 2019 verrattuna ilmoitusten määrä väheni 1,8 %. Vantaalla lastensuojeluilmoituksen kohteena olleiden 0–17-vuotiaiden osuus oli 10,6 %, joka on toiseksi suurin osuus Turun jälkeen (Kuusikko-kuntien keskiarvo 8,6 %). Lastensuojeluilmoitusten väestöosuus nousee yläkouluun siirryttäessä; Vantaalla keskimäärin 15 % 13-15-vuotiaista oli lastensuojeluilmoituksen kohteena vuonna 2020.

Lastensuojelun asiakkaana oli yhteensä 2721 alle 18-vuotiaasta lasta. Asiakasmäärä pysyi suunnilleen samana kuin vuonna 2019. Lastensuojelun 0-17-vuotiaiden asiakkaiden osuus vastaavasta väestöstä oli Vantaalla 5,6 %, joka on hiukan korkeampi kuin Kuusikko-kuntien keskiarvo (5,2 %).

Kodin ulkopuolelle oli vuoden 2020 aikana sijoitettuna 900 lasta, joka on väestöosuutena 1,9 % 0-17-vuotiaista vantaalaisista lapsista. Kiireellisesti sijoitettuna oli vuoden aikana 239 lasta. Kasvu verrattuna vuoteen 2019 oli merkittävä, peräti 25 %. Kuusikko-kunnista ainoastaan Oulussa kiireellisten sijoitusten määrät kasvoivat enemmän (31 %). Huostaanottoja tehtiin 107 kappaletta. Teini-ikäisten eli 13-17-vuotiaiden osuus huostaanotoissa korostuu, sillä peräti kaksi kolmasosaa huostaanotetuista kuului tähän ikäryhmään.

Vantaan lastensuojelun kokonaiskustannukset vuonna 2020 olivat noin 68 miljoonaa euroa. Kokonaiskustannukset nousivat 5,8 % edellisvuoteen verrattuna. Kustannuksista 80 % kohdistui sijoituksiin ja 20 % avohuollon kustannuksiin. Lastensuojelun kokonaiskustannukset 0-20-vuotiaasta asukasta kohden olivat Vantaalla 1202 euroa eli Kuusikko-kuntien keskiarvoa (1060 euroa) suuremmat. Kustannukset asukasta kohden ovat pääosin kasvaneet kaikissa kuutoskaupungeissa vuodesta 2016 lähtien.

Vantaalla avo- ja sijaishuollon vastuusosiaalityöntekijöiden vakansseja kohden lasketut asiakasmäärät olivat Kuusikko-kuntien suurimmat. Vuoden 2020 aikana asiakkaana oli keskimäärin 53 asiakasta vakanssia kohden (Kuusikon keskiarvo noin 42 asiakasta/vakanssi). Luku on kuitenkin vain suuntaa-antava eikä siitä voi suoraan päätellä kuinka monta asiakasta kullakin sosiaalityöntekijällä on ollut keskimäärin.

Päihde- ja mielenterveyspalvelut

Kuusikko-kunnissa päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset nousivat edellisvuoteen verrattuna 4,5 %. Vantaalla kokonaiskustannukset kasvoivat 6,5 %. Vantaalla kustannukset kasvoivat päihdepalvelujen osalta +10,4 %, integroitujen palvelujen osalta +5,5 % ja mielenterveyspalvelujen

osalta +5,3 %. Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset olivat Vantaalla Kuusikon alhaisimmat. Deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset nousivat edellisvuodesta Turussa, Tampereella, Helsingissä ja Vantaalla ja laskivat muissa kaupungeissa. Verrattuna vuoteen 2018 asukaskohtaiset kustannukset ovat nousseet Oulua lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa.

Päihdehuollon kustannukset kuutoskaupungeissa 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden olivat keskimäärin 82 euroa ja mielenterveyspalvelujen järjestämisen kustannukset täysi-ikäistä asukasta kohden keskimäärin 241 euroa. Vantaalla vastaavat kustannukset olivat päihdehuollon osalta 68 euroa ja mielenterveyspalvelujen osalta 195 euroa.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannuksista noin puolet muodostuu laitoshoidon ja asumispalvelujen järjestämisestä. Vantaalla suurin yksittäinen kustannusosuus muodostui mielenterveysavopalveluista (26,7 %). Muissa kunnissa suurin kustannusosuus oli psykiatrinen laitoshoido (Kuusikko-kunnissa keskimäärin 28,3 %, Vantaalla 25,7 %).

Suurin osa kaikista päihde- ja mielenterveyspalveluja käyttäneistä asiakkaista asioi avopalveluissa. Suurimman yksittäisen asiakasryhmän muodostivat mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakkaat, joita oli ja Vantaalla 43 % kaikista asiakkaista (Kuusikossa keskimäärin 42,3 %). Toiseksi suurin osuus (21,3 %) kaikista asiakkaista oli integroiduissa palveluissa, jotka sisältävät muun muassa perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut (Kuusikossa keskimäärin 23,7 %). Vantaalla päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärän osuus asiakkaista oli 19,3 %, vastaava luku kuutoskaupunkien tasolla oli 14,3 %. Päihdepalvelujen laitoshoidossa Vantaalla oli 3,4 % (Kuusikossa keskimäärin 3,0 %) ja psykiatrisessa osastohoidossa 4,6 % (4,7 % asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla).

Vammaisten palvelut

Kuusikon kunnissa kehitysvammahuollon asiakkuus perustuu ensisijaisesti kehitysvammalakiin. Palveluja tuotetaan kehitysvammaisille henkilöille myös ensisijaisten lakien, kuten sosiaalihoitolain ja päivähoitolain, perusteella. Näitä palveluja ei kuitenkaan käsitellä tässä raportissa. Vuonna 2020 Vantaalla oli kehitysvammaisia henkilöitä 1 117, mikä oli 0,5 % kaikista vantaalaisista. Vantaalla kehitysvammahuollon palveluja käyttäneistä 51,8 % on 0–24-vuotiaita. Osuus on kuusikkokuntien suurin. Tämä näkyy palvelurakenteessa sekä tulevaisuuden palvelutarpeessa esimerkiksi asumisen osalta. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia käytti Vantaalla 2,0 % kunnan väestöstä vuonna 2020.

Vuoden 2020 raportissa raportoitaviin asioihin ja tunnuslukuihin on olennaisella tavalla vaikuttanut sekä koronapandemia että asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotin käyttöönotto vammaispalveluissa helmikuussa 2020. Koronan vuoksi esimerkiksi työ- ja päivätoiminta oli fyysisiltä tiloiltaan osittain suljettuna suuren osan vuotta 2020, mikä näkyi erityisesti päivätoiminnan suoritteissa. Asiakkaille pystyttiin kuitenkin tarpeiden mukaisesti yksilöllisesti räätälöimään palvelua mm. virtuaalisena sekä asiakkaan kotiin jalkautuvana tai ostopalvelu toimintana. Apotin käyttöönotto kesken vuotta sekä haasteet raportoinnissa vaikuttavat taas lukujen vertailtavuuteen esimerkiksi aiempien vuosien lukuihin.

Vantaalla kehitysvammaisten tehostetun asumispalvelun kustannukset olivat 55 % kehitysvammaisten palvelujen kokonaisnettokustannuksista. Kehitysvammahuollon kokonaisnettokustannukset per palvelua käyttänyt asiakas olivat 33 990 EUROA. Kehitysvammahuollon kokonaisnettokustannuksista 74,8 % oli ostopalvelua.

Vammaispalvelulain mukaisista kustannuksista oli Vantaalla VpL:n kuljetuspalvelujen osuus 27,6 %, mikä oli osuutena Kuusikko-kuntien toiseksi suurin. Kuljetuspalveluiden käyttö laski merkittävästi kaikissa Kuusikkokunnissa koronapandemiasta johtuen. Vantaalla VpL:n mukaisten yhdensuuntaisten matkojen määrä väheni Vantaalla 28 %. Vammaispalvelulain mukaisista kustannuksista Kuusikon tasolla henkilökohtaisen avun kustannukset muodostivat suurimman yksittäisen kustannuserän vammaispalvelujen palvelurakenteessa (37,9 %). Henkilökohtaisen avun asiakasmäärä on Kuusikon tasolla kasvanut 29,3 % ja Vantaalla 33,1 % viimeisen neljän vuoden aikana.

Vanhusten palvelut

Väestön ikääntyminen jatkui Vantaalla vuonna 2020. Vantaan yli 75-vuotiaan väestön määrä kasvoi 22,2 % vuosina 2016–2020 ja yli 85-vuotiaan väestön osuus kasvoi 26,8 %. Joulukuussa 2020 vanhuspalvelujen piirissä oli 21,6 % 75 vuotta täyttäneistä vantaalaisista (ikävakioitu). Laitoshoidossa 75 vuotta täyttäneistä oli enää vain 0,3 %. Samaan aikaan kun laitoshoidon on vähentynyt, on vastaavasti tehostetun asumispalvelun paikkamäärä kasvanut. Vuonna 2020 tehostetussa asumispalvelussa oli 6,7 % 75 vuotta täyttäneistä.

Kunnan järjestämien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ikävakioidut kustannukset olivat Kuusikon kaupungeissa keskimäärin 11 538 euroa 75 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti. Vantaa käytti vuonna 2020 vanhuspalveluihin 9 931 (ikävakioitu) euroa 75 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti, mikä oli edullisempi muihin Kuusikko-kuntiin verrattuna. 75 vuotta täyttäneiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset laskivat Vantaalla 2,9 % vuodesta 2019 kun muissa Kuusikko kunnissa laskua oli 4,7 %. Vuonna 2020 kustannuksiin ja suoritteisiin vaikutti erityisesti koronapandemian aiheuttamat toiminnan supistukset ja sulut. Esimerkiksi yli 75-vuotiaiden erikoissairaanhoidon hoitovuorokaudet vähenivät Vantaalla 25,4 % verrattuna vuoteen 2019.

Sosiaali- ja terveyslautakunta 14.12.2021 § 7

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Merkittään tiedoksi Kuuden suurimman kaupungin palvelujen ja kustannusten vertailu 2020-raportit.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi.

Liitteet:

- Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö vuonna 2020
- Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu 2020
- Kuuden suurimman kaupungin päihde- ja mielenterveyspalvelut ja kustannukset vuonna 2020
- Kuuden suurimman kaupungin vammaisten palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2020
- Kuuden suurimman kaupungin vanhusten sosiaali- ja terveysten palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2020

Täytäntöönpano: -

Muutoksenhakuohje: 3. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

perhepalvelujen johtaja va. Mirja Varis

terveyspalvelujen johtaja va. Eila Koivunen, p. 09 8392 2564

Vantaa

vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja Minna Lahnalampi-Lahtinen, p. 09 8392 0028
Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi.